

Сандюк Г. О.

викладач кафедри правознавства, Гуманітарний факультет Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв),

ganna.sandiuk@nuos.edu.ua

ОГЛЯД ДЕЯКИХ НОВЕЛ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Розглянуто зміни до Бюджетного кодексу України за період з грудня 2014 до червня 2015 року. Наведений перелік питань, у яких відбулись найістотніші зміни. Проаналізована тенденція щодо розміщення коштів на Єдиному казначейському рахунку. Розглянуті нові повноваження органів місцевого самоврядування та вищих навчальних закладів коштів на рахунках у банках державного сектору.

Ключові слова: *бюджет, тимчасово вільні бюджетні кошти, власні кошти, казначейство, банк, ЄКР.*

За останній рік у бюджетному законодавстві відбулись значні зміни. Причому вони відбувались не одномоментно, а шляхом внесення численних поправок до Бюджетного кодексу України. Помітно, що це викликано і політичною ситуацією у країні, і станом у державних фінансах. З грудня 2014 по червень 2015 року були принципово перетворені міжбюджетні відносини; істотних змін зазнав перелік доходів бюджетів різних рівнів, що вплине на фінансові можливості органів місцевого самоврядування; передбачена можливість обслуговування місцевих бюджетів у частині бюджету розвитку та власних коштів бюджетних установ, а також вищих та професійно-технічних навчальних закладів через банківські установи державного сектору; до переліку місцевих бюджетів включені бюджети об'єднань територіальних громад; зазнали змін і норми щодо фонду регіонального розвитку. Крім того, новою редакцією Бюджетного кодексу України передбачено особливості формування та виконання місцевих бюджетів у Донецькій та Луганській областях на період антитерористичної операції та особливості взаємовідносин з бюджетами

Автономної Республіки Крим та міста Севастополь. Нагальна необхідність вжиття заходів з енергозбереження призвела, очевидно, до включення в БКУ норм щодо енергосервісу за бюджетними програмами. Більшим став перелік захищених видатків, до якого вперше включені такі статті, як заходи, пов'язані з обороноздатністю держави, що здійснюються за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету; здійснення розвідувальної діяльності; оплату послуг з охорони державних (комунальних) закладів культури; оплату енергосервісу. Також скасована вимога БКУ щодо обов'язкового узгодження кандидатури на посаду головного бухгалтера органами Державної казначейської служби України (далі – Державне Казначейство або ДКСУ) [див. 1]. Комплексний аналіз наслідків таких змін ще не проводився у науковій літературі.

Обсяг вищевказаних змін настільки значний та кожна з них повинна викликати такі наслідки, що в рамках однієї статті не доцільно аналізувати їх всі. Звернемо в рамках даної роботи найбільшу увагу на можливість, надану цілим групам бюджетних організацій обслуговуватися у комерційних банках, хоча і державного сектору. Це привертає особливу увагу, оскільки до кінця 2014 року, протягом всього існування Державного Казначейства в незалежній Україні проводилась політика максимальної концентрації коштів на рахунках, відкритих в органах Державного Казначейства, тобто на Єдиному казначейському рахунку (далі – ЄКР).

З 2001 року, коли Державне Казначейство стало учасником Системи електронних платежів Національного банку України, поступово на нього приймалися кошти державного бюджету, і за надходженнями, і за видатками; потім до спеціального бюджету державного бюджету були віднесені власні надходження бюджетних установ, які раніше відносились до позабюджетних, таким чином вони також почали акумулюватися на рахунках Казначейства; кошти місцевих бюджетів; кошти Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування та кошти деяких інших клієнтів. Все це мало позитивний ефект, дозволяло здійснювати покриття тимчасових касових розривів за рахунок коштів ЄКР, чим забезпечувалась економія на відсотках комерційним банками за кредитами. Однак, ці переваги обернулися у останні

роки тим, що численні клієнти Державного Казначейства, маючи кошти на своїх рахунках, не могли здійснити необхідні розрахунки, оскільки органи ДКСУ не пропускали частину платежів. Така ситуація була викликана недостатністю коштів на Єдиному казначейському рахунку. Іншими словами, сума коштів на рахунках клієнтів була більше, ніж залишок на ЄКР. Особливо болісною ця ситуація була для місцевих бюджетів, які зібрали достатньо місцевих податків та зборів, але не могли їх використати. Таким чином, порушувалось право громадян України на місцеве самоврядування, яке закріплено у Конституції України. Аналогічна ситуація складалась і з вищими навчальними закладами, які фінансуються з державного бюджету. Виші були значно обмежені у розпорядженні своїми власними надходженнями, які відносяться до спеціального фонду державного бюджету. Витрати за спецфондом не відносяться до захищених статей видатків, тому в умовах недостатності коштів на ЄКР органи Державного Казначейства не пропускали платежі за рахунок грошей, які виші отримали як плату за навчання студентів. Тобто автономія вишів також обмежувалась. У зв'язку з цією ситуацією представники місцевого самоврядування почали активно висловлювати позицію, що місцеве самоврядування повинно мати свої кошти в комерційних банках, а не в органах Державного Казначейства, спираючись при цьому і на закордонний досвід. Аналогічна позиція і у представників вишів щодо їх власних надходжень.

В результаті Законом України від 28.12.2004 №79-VIII до Бюджетного кодексу України були внесені зміни, які дозволили органам місцевого самоврядування (за рішенням місцевої ради) розміщувати бюджетні кошти у частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ в установах банків державного сектору. Однак у цьому випадку відповідний місцевий бюджет втрачає право на покриття тимчасових касових розривів за рахунок коштів з Єдиного казначейського рахунку. На виконання ч.2 ст. 78 Бюджетного кодексу України Постановою Кабінету Міністрів України від 14.05.2015 №378 затверджений відповідний порядок [2].

Зазначеним порядком передбачено, що обслуговування коштів у банках здійснюється за умови прийняття місцевою радою відповідного рішення під час

затвердження місцевого бюджету. У разі обслуговування коштів у банках місцеві фінансові органи та розпорядники (одержувачі) бюджетних коштів забезпечують виконання місцевих бюджетів за видатками згідно з порядком, передбаченим статтею 46 Бюджетного кодексу України. Порядком виділені особливості обслуговування коштів бюджету розвитку, власних надходжень бюджетних установ та особливості ведення бухгалтерського обліку і складення звітності про виконання місцевих бюджетів щодо коштів, що обслуговуються в банках. Очевидно, що в цьому випадку на органи місцевого самоврядування та їх працівників покладається більша відповідальність за дотримання бюджетного законодавства, оскільки контроль з боку органів Державного Казначейства зменшується, а банки мають значно менше контрольних повноважень. До цього працівники органів Державного Казначейства попереджали багато порушень, навіть не фіксуючи це.

Розміщення вищими і професійно-технічними навчальними закладами на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, якщо таким закладам законом надано відповідне право, передбачено частиною 9 статті 13 БКУ в редакції Закону № 79-VIII від 28.12.2014. Тобто для її реалізації необхідно прийняття відповідного порядку. Проект такого вже розроблений та був запропонований Міністерством освіти і науки України для громадського обговорення [див. 3].

Таким чином, можна дійти висновку, що у відносини у бюджетній сфері зміняться найближчим чином дуже істотно. Найбільше це зачепить інтереси місцевого самоврядування і, як наслідок всіх пересічних громадян. Наслідки обслуговування коштів через банки можна очікувати як позитивні (відсутність затримок проведення платежів через недостатність коштів на ЄКР), так і негативні (можливість зловживань з боку розпорядників бюджетних коштів, труднощі з покриттям тимчасових касових розривів, проблеми через неплатоспроможність банків). Від зміни джерел наповнення місцевих бюджетів (зокрема, через виключення із їх списку податку на доходи фізичних осіб) та скасування дотації вирівнювання можна очікувати недостатність коштів в

місцевих бюджетах. Утворення бюджетів територіальних громад на депресивних територіях також не може бути інструментом вирішення фінансової неспроможності місцевого самоврядування. Вищі та професійно-технічні навчальні заклади скоріше виграють від можливості розміщення коштів в банках, хоча і існують ризики, аналогічні ризикам місцевого самоврядування у цьому питанні. Однак, на відміну від останніх у навчальних закладів не постає гостро проблема покриття тимчасових касових розривів. Найвірогідніше позитивний результат, як не дивно, можна очікувати від скасування вимоги узгодження кандидатури головного бухгалтера бюджетної установи Державним Казначейством та зниження вимог для таких претендентів, бо це дозволить заповнити відповідні вакансії.

Література

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI – Режим доступу :
Офіційний сайт Верховної Ради України
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page12> (дата звернення 05.07.2015). – Назва з екрану.

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку обслуговування коштів місцевих бюджетів у частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ в установах банків державного сектору» від 14.05.2015 № 378. – Режим доступу : Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України
<http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248226218> (дата звернення 05.07.2015)

3. МОН пропонує для громадського обговорення проекти постанови КМУ. – Режим доступу : Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України
<http://www.mon.gov.ua/usi-novivni/povidomlennya/2015/04/29/mon-nauki-proponue-dlya-gromadsk/> (дата звернення 05.07.2015). – Назва з екрану.

References

1. Biudzhetni codeks Ukrainy [Budgetary code of Ukraine]. Ofitsiyni sait Verhovnoi Rady Ukrainy [The Official web-site of Verkhovna Rada of Ukraine].

Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page12> (Accessed 05.07.2015).

2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Poriadku obslugovuvannia koshtiv mistsevykh budzhetiv u chastyni budzhetu rozvytku ta vlasnykh nadchodzhenn budzhetnykh ustanov v ustanovach bankiv derzhavnoho sektoru» [Resolution of Cabinet of Ministers of Ukraine «About claim of Order of maintenance of money of local budgets in part of budget of development and own receivableness of budgetary establishments in establishments of banks state to the sector»]. Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy [The Official web-site of Verkhovna Rada of Ukraine]. Available at: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248226218> (Accessed 05.07.2015).

3. MON proponuie dlia hromadskoho obhovorennia proekty postanovy KMU [The department of education and science offers the projects of resolution of Cabinet of ministers of Ukraine for a public discussion]. Ofitsiinyi sait Ministerstva osvity i nauky Ukrainy [The Official web-site of Verkhovna Rada of Ukraine]. Available at: <http://www.mon.gov.ua/usi-novivni/povidomlennya/2015/04/29/mon-nauki-proponue-dlya-gromadsk/> (Accessed 05.07.2015).

Sanduk G. O., Instructor of the Department of Law Studies, Humanitarian Faculty of National University of Shipbuilding after Admiral Makarov (Ukraine, Mykolaiv), ganna.sandiuk@nuos.edu.ua

Some novels of Ukraine budget law

Changes to the Budget Code of Ukraine for the period from December 2014 to June 2015 have been considered. Consider new powers of local governments and higher education institutions to deposit money in bank accounts have been considered.

Key words: budget, temporarily free budget funds, own funds, the State Treasury.

Сандюк А. А., преподаватель кафедры правоведения, Гуманитарный факультет Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова (Украина, Николаев), ganna.sandiuk@nuos.edu.ua

Обзор некоторых новелл бюджетного законодательства Украины

Рассмотрены изменения к Бюджетному кодексу Украины за период с декабря 2014 до июня 2015 года. Приведен перечень вопросов, в которых произошли наиболее существенные изменения. Проанализирована тенденция размещения средств на Едином казначейском счете. Рассмотрены новые полномочия органов местного самоуправления и высших учебных заведений относительно размещения средств на счетах в банках государственного сектора.

Ключевые слова: бюджет, временно свободные бюджетные средства, собственные средства, казначейство, банк, ЕКС.